

PREGLED

o prometu in uspehu za čas od dne 31. avgusta 1904. do dne 31. decembra 1905.

Poslovno leto	V teku leta										Koncem poslovnega leta															
	novih za- družnikov	vplačanih deležev		novih vla- gateljev	vloženo		novih dol- žnikov	danih posojil		zadružnikov	deležev		vlagateljev	vlog		dolžnikov	posojil		čistega dobička		za dobre namene določeno		rezerva			
		K	v		K	v		K	v		K	v		K	v		K	v	K	v	K	v	K	v	K	v
1904	60	2859	64	12	9595	59	20	11120	06	60	2859	64	12	9595	59	20	11051	58	58	96	10	—	146	70		
1905	109	3349	88	30	62065	03	109	63738	95	169	6209	52	41	58045	21	119	65046	02	1619	26	250	—	651	77		

Filozof brez kruha.

»Naš List« pravi o ljudskošolskem učitelju, da je filozof brez kruha. Zakaj? Njegova izobrazba mu daje pravico, da bi se imenoval inteligentnega človeka — njegova plača pa ga postavlja med bedne proletarce. Politični uradniki, inženjerji, davčni inspektorji, geometri... zaslužijo s komisijami več kakor znaša njih plača; okrajni in živinozdravniki si prislužijo postrani še toliko, da dosega njih letna dohodnina plačo svetnikov; finančni uradniki prejema visoke remuneracije — samo učitelj ne dobi ničesar.

Neštetokrat že so se zavzeli slovenski učitelji za izboljšanje svojih plač. Nazadnje so prišli nekateri izmed njih zaradi tega v disciplinarno preiskavo.

Nadalje piše »Naš List«: V službo učiteljev se je postavljala tudi slovenska politika z enostavnim namenom, pridobiti s tem slovensko učiteljstvo v svoj tabor. Ali ona ni le ničesar dosegla, ampak sploh učiteljstvo pustila na cedilu. Odkritosrčnost in ljubezen do učiteljskega stanu objasnjuje tudi zadnji nastop Slovenske Ljudske Stranke v kranjskem deželnem zboru. Tudi nastop slovenske liberalne stranke je pokazal, kje je resnost in kje je ni.

Morda edini slovenski politik, ki razumeva in je prepričan o naših žalostnih razmerah — po svoji lastni izkušnji — je goriški odvetnik dr. Tuma, in prav zaradi tega se ne smemo čuditi, če je imelo učiteljstvo v goriškem deželnem zboru izmed dveh tucatov poslancev le njega na svoji strani. Tu, kakor povsodi, so se izgovarjali, da primanjkuje denarja. Če glasujejo slovenski poslanci v dunajskem parlamentu za nove kanone in puške, in se nikdar ne vprašajo, odkod vzeti te milijone, potem je izgovor slehernega, da ni za poboljšanje učiteljskih plač potrebnega denarja, naravnost zloben ali pa primanjkuje dotičnemu vsake razsodnosti. Če vidijo slovenski politiki možnost povišanja rekrutov, morajo uvideti tudi, da je treba nemudoma povišati plače učiteljstvu. Rekrute potrebujejo le nekateri visokostojeci v državi, recimo ena famila, učitelje pa potrebuje ljudstvo.

Vse sili proč od učiteljskega stanu. Komaj napravi učiteljski maturo, že išče službe pri železnici, pošti ali kjer že, zakaj nihče noče prostovoljno v pregnanstvo. Kdor le more — in med temi so navadno intelektualno jako visoko stoječi. Zato ni čuda, če pomanjkuje danes slovenskih učiteljev, zakaj kdor količ kaj more, se odtegne žalostni usodi, ki je zvezana s slovenskim učiteljem, in tudi če prihaja ta

administrativnim potom. Kdo pa je še danes tako naiven, da bi šel iz samega idealizma za nekaj kron na mesec v Pont prepevat Ovidove žalostinke? Edino tisti, ki je prisiljen.

In vendar, ali ni učiteljski stan najdragocenejši za slovenski narod? Kdo vzgaja ljudstvo, kdo mu prinaša prvi prosveto — če ne ljudskošolski učitelj? Če ne iz zgolj človekoljubnih ozirov, bi pa bila z nacionalnega stališča že davno naloga slovenskih politikov, da nam ne obljublajo le svoje simpatije, ampak to tudi dejanski pokažejo. Ljudskošolski učitelj bi moral biti stebler slovenskega naroda, prebuditelj in dramitelj svojega ljudstva. On pozna najbolj potrebe in dušo našega naroda; v učiteljih bi morala imeti res slovenska politična stranka temelj svoje organizacije. Dosedanja slovenska politika pa je pokazala, da ji ni na tem stanu, da je ona neprijatelj učiteljstvu prav kakor svojemu narodu.

Učitelj ki mu je podeljeno najdražje, kar more imeti kak stan, vzgoja svojega naroda, je danes preziran. Slovenska politika smatra učiteljstvo kot nekaj notwendiges Übel, s katerim mora računati; učiteljstvo ji je le sredstvo v dosego svojega namena, ne pa samonamen.

Iz slovanskih pedagoških časnikov.)

Priobčuje — b —

Duh podvzetnosti in naša šola.

»Posel z Budče«, eden najnaprednejših českich učiteljskih listov, neustrašljiv bojevnik na polju prosvete, prinaša pod gornjim naslovom članek, ki ga smatram vrednim, da se seznanimo z njim tudi naše učiteljstvo. Prevel se ga dobesedno iz češčine. Slovenskemu učiteljstvu prepuščam, da zamenja češke razmere z našimi. Tudi o poslednjih velja to, kar o prvih; samo mi smo še bolj v temi, in nemara koprnimo še bolj po luči kakor češki naši tovariši.

* * *

Dr. Braf je nedavno predaval v Kolinu o narodnem gospodarstvu v narodnih šolah ter poudarjal, da primanjkuje češkemu človeku predvsem podvzetnosti.

Dejal je, da trdijo, da nimamo talenta za trgovino, toda ne upoštevajo dedičnih hib niti dedične sposobnosti. Vsi me-

*) Pod tem naslovom bomo priobčevali odslej iz slovanskih pedagoških časnikov članke, razprave i. t. d., ki sodimo o njih, da bodo zanimali tudi naše naročnike.

Uredn.

nijo, da so podvzetne sposobnosti samo plod vzgoje. Gospodarske sposobnosti sodijo k нравni vzgoji, zakaj moralka ne preneha pri zanikanjih, kakor »ne ubijaj, ne kradi« i t. d., ampak čuva v sebi veliko umožino pozitivnih nasvetov. V vzgoji k podvzetnosti se mora opazovati seveda sistem, ki se mu približavamo že sedaj s svojim trgovskim šolstvom. (Slovenskim!) Moramo imeti tako uspešno vzgojo, kakor jo imajo Židje, ki se tudi ne porajajo kot trgovci, ampak se vzgajajo v takšne.

V tem kakor v vsakem drugem oziru se moramo obrniti do šolstva, da nam pomore vlagati v mlade duše znanje, ki bi bilo nekakšen most med šolo in življenjem...

Tako dr. Braf.

Podvzetnost kot silna razumna volja je ali ima biti predmet vzgoje, moramo jo torej negodovati v šoli.

Ona je vseobčni princip vzgoje, torej velja za vse narode — za silne, da se vzdržujejo na svojem vladajočem mestu, za slabe, da postanejo silni.

Našemu narodu je treba silne volje kakor soli kruhu, kakor vlage mladi setvi, kakor orožja bojevniku.

Toda naša šola ne vzgaja, ne obrodi s silno voljo. V njej vlada uspavajoč sistem, pomirjajoči, službeni sistem; sistem, ki zbujajo in potrjuje mnenje, da je to najboljše, kar je predpisano.

Sistem centralizovane vzgoje sploh izločuje vsak močnejši razmah individualne sile.

In ko bi bilo samo to!

Kar ne zaduši centralizem na papirju, to potepta popolnoma birokratizem v šolskem življenju.

Jeli bil dr. Braf sploh kdaj v šoli?

Od tedaj, kar jo je ostavil, je pokrilo gosto birokratsko trnje naše šolstvo, in pravkar izdani novi učni in šolski red je prav tako postavil nov živ plot okolo naše stvari.

Gospod doktor bi našel sedaj v šoli druge stvari, drug red, druge ljudi in drug sistem, kakor ga je bil vajen gledati v šoli za svoje mladosti.

Našel bi v nji popolno disciplino, tiho, vzorno držanje telesa, brezuvetno poslušnost, spoštovanje avtoritete, ki je poosebljena v birokratiškem nadučitelju, vzajemno se kontrolirajoče nadzornike. Flachsmannovski disciplinarni red, skrbno zaprta vrata šolske sobe z majhnimi okni in zvonec, ki je postal v teku časa važen in suverenski.

Ravnatelj in zvonec — to sta duša in usta šole. Samo ta smeta govoriti, nihče drugi se ne sme oglašati v šoli ali hoditi po nji. Dr. Braf je imel nemara dobrega starega učitelja, ki je dejal in razkazoval učencem, kar je smatral uspešnim za njih bodoče življenje. Ni se prepiral z župnikom, ni mu bilo tega treba; mogel je razlagati, kar je hotel. Če je bil slučajno naobražen človek in praktični učitelj, tedaj je igranje gradil most med šolo in življenjem. Imel je vpliv na vzgojo značajev in na vroče negovanje narodnostnih čustev.

Današnji učitelj nima te svobode. Vsakdo ga nadzoruje; ako zadošča predpisom, postane po nekoličletnem delovanju »po dolžnosti« popolen stroj — postane mož, o katerem se širi govorica, »da se je prestrašil za vse življenje«.

Stari učitelj je imel učno in vzgojno osnovo v glavi; mi jo imamo v tisočih paragrafov, razdeljena in zdrobljena je na mesece, tedne in ure.

Zunaj more razsajati življenje po svoji volji, okna šole so zaprta.

Pred nedavnim časom je šla zgodovina mimo šolskih duri, a za njimi je stal voditelj in poslušal s pritajenim dihom, da li učitelj uči to, kar je predpisano. Češki narod je stal na ulici, bili so to očetje in matere, ki so proklamirale pravice človeka, a otroci so bili zaprti v šolah, da bi ne čutili bitja in krvi tega življenja — in učili so se lepopisja in nemščine, katera predmeta sta bila za to uro predpisana.

Naravno — iz tega sistema tihotapstva, brezkrvnosti morajo proizhajati možje, »ki so se prestrašili za vse življenje«, tako znani v našem občanskem, protekcionarskem življenju in v naši politiki, nikdar pa samostalni, samosvestni in podvzetni ljudje. Ako hoče dr. Braf vzgajati družbo, mora začeti v obitelji in v šoli. Z novo zaplato na šoli, z novim predmetom ne pridobi ničesar.

Treba rušiti in graditi s temelja — zameniti sistem, da sme šola dihati, odpreti šoli življenje, ne zapirati ji dveri z devetimi ključalnicami in predvsem izpremeniti učitelja v človeka, ki sme tudi občansko živeti in ogrevati svoje učence za to, kar je sam prečutil v življenju.

A to je ravno najslabša stran naših političnih krogov, ki so dr. Brafu jako blizu. Že davno več ne vidijo, da potrebuje šola reakcije, reakcije na zdravi avtonomni podlagi in svobodomiselnosti; in to so stvari, ki jih sicer načeloma pripoznavajo, a nihče izmed naših političnih reformatorjev si ne beli glave zaradi njih.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo je zborovalo dne 4. t. m. v Slov. Bistrici. Udeležba je bila vrlo dobra, ter bi bilo želeti, da i v bodoče tako polnoštevilno posečamo svoja zborovanja. Zborovanje je otvoril predsednik g. Polanec z običajnim pozdravom, želeč vsem zbranim veselo novo leto. Prav presrečno pa še pozdravi na novo pristopivše člane našega društva, in sicer gospo Hribarjevo, gđc. Hinterlechnerjevo, gđc. Stegnarjevo, gđc. Lorberjevo ter g. Varla in g. Törjana. Zapisnik zadnjega zborovanja se prečita in odobri. Za tem prečita tovariš predsednik dopis odbora za zgradbo učit. konvikta, s katerim se društvo, oziroma posamezniki pozivajo k pristopu. Iz letnega poročila smo posneli, da je naše učit. društvo v preteklem letu štirikrat zborovalo; letni račun izkazuje K 50.81 dohodkov in K 33.88 izdatkov. Društvo šteje 26 pravih članov, 2 podpornika in 3 častne člane. G. predsednik je poudarjal, da se opazja mlačnost mnogih članov napram društvu; nujno je torej želeti več zanimanja za stanovske sestanke. Združevati se moramo tem trdneje, ker nam hočejo izpodmakniti tla, nas pognati z rodne zemlje in nas nadomestiti s takozvanimi naprednimi elementi; pa ob trdni organizaciji se bo razvil vsak sovražen naklep.

Tovariš g. Krótký je predaval o biološki metodi ter nam praktično na podlagi dobro premišljene učne slike pokazal bistvo te vsestransko prodirajoče metode. O zadnjem zborovanju »Lehrerbunda« v Gradcu je prav zanimivo in temeljito poročala gospa Kopriova. Končno se je vršila volitev odbora, ki je imela sledeči rezultat: g. Polanec, predsednik, g. Sabati, podpredsednik, gđc. O Feigel, blagajničarica, g. Hribnik, tajnik, odborniki gg. Špan, Šerbak, Kokl, pevovodja g. Kokl.

Po zborovanju smo se zbrali v »Narodnem domu«, kjer smo v kolegijalnem krogu razdrli marsikatero resno in šaljivo. Da se snidemo tudi mesca sušca v tako izbranem številu!